

O'FEST 2017

Hèt Festival voor het Tuinontwerp

voor ontwerpers van tuinen en parken, met onder meer:

- een avondvullend programma over het engagement van ontwerpers,
- het cross over-atelier, waarin kunstenaars en ontwerpers met elkaar aan de slag gaan,
- de presentatie van 'buiten gewone projecten',
- het Sprengenpark Atelier: de uitdaging voor tien ontwerpers van borders,
- het Laatste Tuin-symposium, met een keur van sprekers over rituelen en herdenken,
- de Hommage Marathon, met een eerbetoon aan ontwerpers van naam,
- de filosofische wandeling,
- een paneldiscussie over tuinkunst,
- en nog veel meer.

Alle activiteiten vinden plaats in het ACEC-gebouw (naast het CODA Museum), Roggestraat 44 te Apeldoorn. Het gebouw ligt op loopafstand van het centraal station (een stadswandeling van 12 minuten). Er is een parkeergarage aan de overkant van de straat (een dagkaart kost 12 euro).

Kom naar Apeldoorn, in de week van 12 tot 17 juni 2017!

Kijk voor het hele programma op www.ofest.nl.

Reserveer toegangskaarten via info@ontwerpinstituut.nl.

Geïnteresseerd? Lees dan alvast een van de diepte interviews die Peter van Steen voerde met zes sprekers van het festival:

- **Irene Droogleever Fortuyn:** "Wat van boven wordt bedacht, sluit vaak van anderen niet aan."
- **Jacqueline van der Kloet:** Royal Mile krijgt een vervolg in het Sprengenpark in Apeldoorn
- **Maarten Doorman:** Romantiek in de Laatste Tuin
- **Paul Geerts:** "Bekijk de tuin opnieuw als een metafoor van het leven"
- **Eric Brinckmann:** Over een opgewekt openstaan voor een veelvoudige wereld
- **Bart Hoes:** OVTP: een nieuwe vereniging voor ontwerpers van tuinen en parken

O'FEST 2017: NIET TE MISSEN!

Het O'FEST 2017 is een initiatief van |het ontwerp instituut|.

“Wat van boven wordt bedacht, sluit vaak van onderen niet aan.”

Het is een bonte verzameling projecten, de Buiten Gewone Projecten, die tijdens het O'FEST 2017 worden gepresenteerd en toegelicht. Een van deze projecten, het project Tuinbazen van beeldend kunstenaar Irene Droogleever Fortuyn, mag absoluut 'buiten', maar zeker niet 'gewoon' worden genoemd. In dit langjarige project brengen Droogleever Fortuyn en haar collega's van Stichting Ketter & Co in kaart wie welke beslissingen nemen en wie welke handelingen verrichten met betrekking tot de Amsterdamse stadsparken. Krijgt de lokale bestuurder in dit project een rode kaart en neemt het aanzien van de tuinman toe? Het zou zo- maar een conclusie van de toeschouwer kunnen zijn.

Irene Droogleever Fortuyn is al enkele decennia een toonaangevende beeldend kunstenaar. Samen met haar in 1988 overleden echtgenoot Robert O'Brien nam zij deel aan de expositie Sonsbeek '86 in Arnhem en de Biënnale van Venetië in 1988. In 1991 kreeg zij een solo-expositie Marble Public in het Stedelijk Museum in Amsterdam en in 1992 werd ze uitgenodigd deel te nemen aan DOCUMENTA IX in het Duitse Kassel. Daarnaast was haar werk te zien in onder meer het Museum van Hedendaagse Kunst in Antwerpen en het Institute of Contemporary Art in Philadelphia. Sinds 1990 is Irene Droogleever Fortuyn werkzaam als docent op de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag en sinds 2000 is zij hoofd van de afdeling Man and Leisure aan de Design Academy Eindhoven. Gevraagd naar de wortels van haar project Tuinbazen geeft ze aan dat die al zo'n vijftig jaar oud zijn. “Tijdens mijn tentoonstellingen in het Stedelijk en op de DOCUMENTA in de jaren negentig dacht ik elke keer als ik naar buiten liep: waarom zijn wij kunstenaars niet in de wereld buiten de kunstwereld aan het werk, gewoon buiten? Het was een naïeve, maar tegelijk wijze vraag. Ik wilde in de wereld aan de slag om daar de kwaliteit van verbinding toe te voegen en zo verandering tot stand te brengen. Misschien zag ik toen al dat wat bovenaan wordt bedacht, vaak onderaan niet goed aansluit.”

Home for the homeless

“Toen gingen mijn zintuigen open en een jaar later ben ik parken gaan ontwerpen”, vervolgt ze. “Het waren mijn eerste schreden in de openbare ruimte. Ik werd gevraagd honderd meter te ontwerpen van het Kasterleepark in de Amsterdamse uitbreidingswijk Nieuw Sloten, die in de jaren negentig werd aangelegd. Voor mijn >

ontwerp heb ik destijds de plattegronden van de appartementencomplexen rondom het park als uitgangspunt genomen. De kelderverdiepingen daarvan waren zo ingedeeld dat elk appartement een berging had en die structuur had ik voor het park gekopieerd, in de vorm van fragmentarische bouwsels van muurtjes en glas en banken erin. Ik noemde het project 'Hope for the homeless'. Bezoekers van het park konden op de bankjes zitten, maar het waren ook aantrekkelijke plekken voor daklozen. Dat was natuurlijk niet de logica van het lokale bestuur. Het ontwerp werd wel door de kunstcommissie gekozen, maar het bestuur van het stadsdeel vond dat dit echt niet kon. Het ontwerp is daardoor nooit uitgevoerd." Zou het ontwerp nu, vijftienvijf jaar later, wel kans van slagen hebben? "Ik weet nu dat je over dit soort projecten boven in de hiërarchie gesprekken moet voeren. Daaronder heeft men de opdracht om alle rotzooi – spullen, maar ook ongewenste mensen – zo snel mogelijk naar het volgende stadsdeel te laten waaien. Het gaat pas lukken als er van bovenaf wordt gezegd: dit gaan we doen. Je moet dus op een andere manier invloed genereren."

Zelf de vraag bedenken

Irene Droogleever Fortuyn heeft dankzij haar gedurfde ontwerpen veel geleerd én daarna ook veel bijval gekregen. Ze kreeg onder meer ontwerp opdrachten voor een kunstobject in het Wilhelminapark in Amsterdam, nabij het Confectiecentrum, en voor een geheel nieuw park op een voormalig evenemententerrein in Amsterdam-West. Juist dit ontwerp, waarin een centrale rol aan de beoogde tuinman werd toebedeeld voor wat betreft de ontwikkeling, het beheer, het onderhoud en de programmering van en in het park, kan als de basis van het project Tuinbazen worden gezien. "Het ging mij om de sociale cohesie en de veiligheid in het park", aldus Droogleever Fortuyn, "maar daar was men in de jaren negentig nog niet aan toe." Ze kreeg in die jaren meer en meer grotere landschappelijke vragen en opgaven voorgelegd, "maar elke keer viel het mij op dat het eigenlijk heel gekke vragen waren. Ik zou veel liever de vraag zelf bedenken, want ik zag zelf wel wat er moest gebeuren. Daarom ben ik zo'n tien jaar geleden de Stichting Ketter & Co begonnen, om voor mezelf de opgaven te formuleren en daar vervolgens de geschikte mensen en opdrachtgevers bij te vinden. Inmiddels zijn we tot een team van vijf vrouwen gegroeid, we doen verschillende soorten projecten en die gaan eigenlijk altijd over de 'commons'.

Verhouding verslechterd

De 'commons' is een centraal begrip in de ontwerpfilosofie van Irene Droogleever Fortuyn en haar collega's bij Ketter & Co, waarvan ze zelf artistiek leider is. Het Nederlandse woord 'meent' komt nog het dichtst bij de betekenis ervan. "Het is de openbare ruimte die van iedereen is", licht zij toe. "Vroeger was het ook een veld of een stukje land wat van de dorpingen samen was en waarop zij hun eten verbouwden. Maar ook de ruimte rond de gemeenschappelijke waterput, de waterput zelf en het water is een goed voorbeeld van een 'common'. Helaas is er iets gekks gebeurd met die openbare ruimte. In onze wereld is eigen bezit blijkbaar zo belangrijk geworden, dat die 'commons' er niet meer toe doen. Laten we thuis iets op de grond vallen, dan ruimen we het op, maar in de 'commons', of het nou buiten op straat is of binnen in een openbaar gebouw, gedragen we ons ineens heel anders. Daar ruimen we onze rommel niet op. Onze verhouding tot die 'commons' is in de loop van de tijd enorm verslechterd. Gelukkig merk ik in mijn werk op de Design Academy Eindhoven dat de studenten in onze projecten heel ontvankelijk voor onze opvattingen zijn en daar veel belangstelling voor hebben. Dat vind ik een heel hoopvol teken. Ook zien we dat er momenteel andere ideeën over de 'commons' ontstaan. Ik wil kijken of we dat kunnen versterken, meer zichtbaar kunnen maken en kunnen inspireren."

Project Tuinbazen

Een betere 'commons' is het vastberaden streven van Irene Droogleever Fortuyn en haar collega's. Ook het project Tuinbazen past daar naadloos in. Dit project ontstond toen Droogleever Fortuyn in 2016 door Zone2Source werd gevraagd een tentoonstelling te maken in het Glazen Huis in het Amstelpark in Amsterdam. Zij ontmoette daar toen Nico van der Ree, de tuinman die het park sinds de aanleg ervan in 1971 had onderhouden en in oktober 2016 met pensioen zou gaan. Irene Droogleever Fortuyn bracht hem in gesprek met landschapsarchitect Klaas Noordhuis, die in de beginjaren ook in het park werkzaam was geweest, en filmde het weerzien en hun gesprek terwijl zij door het park wandelden. Deze film was voor het eerst te zien op de tentoonstelling De Tuin en de Tuinman in het Glazen Huis in de eerste drie maanden van 2017. Daarnaast heeft zij een onderzoek verricht door de hele beslis keten van het Amstelpark, van de hoogsten in de beleidshiërarchie tot en met tuinbazen en tuinmannen die dagelijks in de aarde wroeten, sets van trefwoorden voor te leggen en hun gevraagd daarop te reageren. De eerste set ging over de typologieën tuin, park, landschap, de tweede over de elementen boom, struik, plant en de derde over het onderhoud, vegen, wieden, maaien en snoeien. De respons hierop geeft tal van mooie verhalen, maar maakt ook inzichtelijk hoe de beslissingen over het park

worden genomen. Dit onderzoek wordt nu voortgezet voor alle parken in Amsterdam, in samenwerking met Zef Hemel, bijzonder hoogleraar Grootstedelijke vraagstukken op de Wibautleerstoel van de Universiteit van Amsterdam en Erik de Jong, bijzonder hoogleraar Cultuur, Landschap en Natuur op de Artislerstoel van dezelfde universiteit.

Bezuiniging op bezuiniging

“Het gaat mij in dit project om de kennis van de mensen die op een bepaalde plek wonen, werken of verblijven”, vertelt Irene Droogleever Fortuyn. “Juist die lokale kennis wordt in hiërarchische structuren vaak overgeslagen, niet gehoord of niet geraadpleegd. Dat is een veronachtzaming van een belangrijke bron. Daarom wil ik in dit project de stem van de tuinmannen raadplegen en laten horen en hun ervaringen in kaart brengen. Wat vinden zij van de parken waarin zij werkzaam zijn? Wat zouden zij graag anders zien? We leven in een tijd waarin steeds minder geld beschikbaar is voor het onderhoud van parken. De parken hebben met bezuiniging op bezuiniging te maken. Tegelijkertijd hebben mensen een grote behoefte om een relatie met hun omgeving aan te gaan, juist ook in de stedelijke omgeving. Parken worden belangrijker. Hoe kunnen we nu het een op het ander laten aansluiten? En kunnen we misschien ook de rol van de tuinman herdefiniëren en herpositioneren? Daar doen we nu onderzoek naar en daarbij is de ‘commons’ voor mij het leidende thema.” Irene Droogleever Fortuyn wil overigens met haar onderzoek niet tot oordelende conclusies komen. “Ik wil niet beweren”, zo zegt ze tot slot, “dat de huidige managementsystemen en de wijze waarop dingen worden bedacht allemaal zo slecht zijn. Het probleem van beperkte budgetten is helder. Maar de vraag die voorligt, is of er met de spelers en de beschikbare middelen andere uitkomsten mogelijk zijn met wellicht een anders georganiseerde meent. Het onderzoek en de verbeelde uitkomsten geven iedereen die ernaar kijkt de ruimte om zelf conclusies te trekken.”

Kom naar Apeldoorn, in de week van 12 tot 17 juni 2017!

Kijk voor het hele programma op www.ofest.nl.

Reserveer toegangskaarten via info@ontwerpinstituut.nl.